

Olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamesi ile mesleğinden ihraç edilen bir öğretmen, bu işleme karşı iç hukuk yollarını tüketmeden Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurmuştur

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, [Zihni/Türkiye](#) (başvuru no 59061/16) davasına ilişkin kararında, oy birliğiyle, başvuruyu kabuledilmez bulmuştur. Bu karar kesindir.

Davanın konusu, bir öğretmenin 15 Temmuz 2016 tarihli darbe teşebbüsünün ardından çıkartılan olağanüstü hal kanun hükmünde kararnamesi ile görevden alınmasıyla ilgilidir.

Mahkeme, başvuru Akif Zihni'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvurusunu, şikâyetlerini daha önce ulusal mahkemelere sunmadan yaptığını tespit etmiştir. Mahkeme, başvuruyu bu nedenle iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabuledilmez bulmuştur (Sözleşmenin 35. maddesinin 1. ve 3. fıkraları).

İşbu davada Mahkeme, başvuru Türkiye hukuk sisteminin öngördüğü iç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğünden muaf kılan herhangi bir nedenin mevcut olmadığını tespit etmiştir (idari yargı yolu ve Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolu).

Mahkeme, yasaların anayasaya uygunluğunun denetimi çerçevesinde, Anayasa Mahkemesinin bir yasanın anayasaya uygun olduğuna hükmetmiş olmasının bu yasanın hükümlerine dayanılarak gerçekleştirilen bireysel işlemlere karşı Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunulmasına engel olmadığını belirtmiştir. Ayrıca, Mahkeme, Anayasa Mahkemesi'nin kanun hükmünde kararname ile alınan önlemlere ilişkin olarak kendisine sunulan binlerce başvuruyu incelemeye yetkili olup olmadığı konusunda henüz bir hüküm vermediğini de tespit etmiştir.

Olayların özeti

Başvuru Akif Zihni 1976 doğumlu bir Türk vatandaşıdır ve Trabzon'da yaşamaktadır.

Başvuru, 2000 yılından beri lise öğretmenidir. 21 Temmuz 2016'da ilan edilen olağanüstü hal çerçevesinde alınan önlemler neticesinde, 25 Temmuz 2016 tarihinde, Trabzon Ortahisar Gazi Anadolu Lisesindeki müdür yardımcılığı görevinden uzaklaştırılmıştır.

Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu kabul edilen 50 875 devlet memurunun görevden alınmasını öngören 672 sayılı kanun hükmünde kararnamenin 1 Eylül 2016 tarihinde yürürlüğe girmesinin ardından, kararnameye ekli listenin 26 897. sırasında adı belirtilen başvuru görevinden alınmıştır. Aynı kanun hükmünde kararname, görevden alınan memurların yeniden devlet hizmetine giremeyeceğini ve pasaportlarının iptal edileceğini de öngörmektedir.

Şikâyetler, Usul ve Mahkeme'nin oluşumu

Dava konusu başvuru Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 26 Eylül 2016 tarihinde sunulmuştur.

Başvuru, Sözleşmenin 6. maddesi (mahkemeye erişim hakkı), 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) ve 15. maddesine (olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma) dayanarak, görevinden alınması işlemine karşı haklarını savunabilmek için başvurabileceği bir yargı merciinin olmadığından şikâyet etmektedir.

6. maddenin 2. fıkrasını (masumiyet karinesi) ileri sürerek, masumiyet karinesi ilkesinin ihlal edildiğini ileri süren başvuru, terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle suçlandığını ancak hiçbir ceza usul işlemine tabi tutulmadığını iddia etmektedir.

Başvuru, 6. maddenin 3. fıkrasının a bendini (kişinin kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede ve ayrıntılı olarak haberdar edilme hakkı) ileri sürerek, kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden haberdar edilmediğini ileri sürmektedir.

7. maddeyi (kanunsuz ceza olmaz) ileri sürerek, işlendikleri tarihte suç oluşturmayan fiillerden ötürü görevinden alınmış olmaktan şikâyet eden başvuru, 8. maddeye (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) dayanarak, yukarıda sözü edilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu için görevden alınmış olmasını özel hayata saygı hakkının ihlali olarak değerlendirmektedir. Başvuru son olarak, 14. maddeyi (ayrımcılık yasağı) ileri sürerek hakkında verilen görevden alma kararı nedeniyle ayrımcılığa tabi tutulduğunu savunmaktadır.

Karar, aşağıda isimleri yazılı bulunan yedi yargıçtan oluşan Daire tarafından verilmiştir:

Julia Laffranque (Estonya), *Başkan*,
Işıl Karakaş (Türkiye),
Paul Lemmens (Belçika),
Valeriu Grițco (Moldova Cumhuriyeti),
Ksenija Turković (Hırvatistan),
Jon Fridrik Kjølbro (Danimarka),
Georges Ravarani (Lihtenştayn), *yargıçlar*,

ve Stanley Naismith, *Daire Yazı İşleri Müdürü*.

Mahkemenin Kararı

Mahkeme, başvuru Akif Zihni'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine başvuru yapmadan önce, şikâyetlerini ulusal mahkemelere sunmadığını tespit etmiştir.

Başvuru, iç hukuk yollarının tüketilmesi yükümlülüğünü yerine getirmemiş olmasına gerekçe olarak olağanüstü hal uygulaması çerçevesinde kanun hükmünde kararname ile uygulamaya konulan tedbirlere karşı herhangi bir itiraz veya iptal yolu bulunmadığını ve bu nedenle görevden alınma işlemine karşı iç hukukta gidebileceği ve tüketebileceği etkili bir başvuru yolunun mevcut olmadığını ileri sürmektedir.

Başvuru ayrıca iki Anayasa Mahkemesi üyesinin ve aynı mahkemenin bazı raportörlerinin gözetimine alındığını ve tutuklandığını belirtmektedir. Başvurucuya göre, böylesi bir ortamda Anayasa Mahkemesinin tarafsız bir karar verebilmesi mümkün görünmemektedir.

Mahkeme, olağanüstü hal uygulaması çerçevesinde yürürlüğe giren kanun hükmünde kararnamelere ilişkin olarak Türk hukuk sisteminde öngörülen yargı denetimi konusunun öteden beri doktrinde ve ulusal mahkeme içtihatlarında tartışmalı olduğunu dikkate almaktadır.

Olağanüstü hal uygulaması çerçevesinde yürürlüğe giren 672 sayılı kanun hükmünde kararname uyarınca Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararıyla görevine son verilen bir hâkimin sunduğu iptal talebine ilişkin 4 Kasım 2016 tarihli bir kararında Danıştay, her ne kadar talebi esastan inceleme konusunda yetkisiz olduğuna hükmetmiş olsa da, davayı ilk derece mahkemesine sevk etmiş ve bu tür taleplerin incelenmesinin ilk önce idare mahkemelerinin yetki alanına girdiğini belirtmiştir.

Ulusal mahkemeler önünde derdest olan bu iptal davasının sonucuna ilişkin herhangi bir yoruma girmeksizin, Mahkeme, başvuru Akif Zihni'nin başvurusu ile ilgili olarak, idari uyuşmazlık yolunun

başvurucu için erişilmesi gerçekten mümkün olmayan bir yargı yolu olduğunun iddia edilemeyeceğini belirtmektedir.

Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 148. maddesinin 3. fıkrası Anayasa Mahkemesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Protokolleri ile Anayasa tarafından korunan hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine dair bireysel başvuruları, olağan kanun yollarının tüketilmesinden sonra, inceleyerek karara bağlama hususunda yetki vermiştir.

Başvurucu Akif Zihni ile aynı durumda olan çok sayıda davacı, şikâyetçi oldukları tedbir önlemlerine karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Anayasa Mahkemesi, her ne kadar içtihat değişikliğine giderek verdiği son dört prensip kararında, 668, 669, 670 ve 671 no'lu kanun hükmünde kararnamelerin anayasaya uygunluğunu denetleme yetkisine sahip olmadığına hükmetmiş olsa da, bu prensip kararları, anayasaya aykırılığın soyut norm denetimi kapsamında öne sürüldüğü iptal davalarına ilişkindir.

Mahkeme ayrıca, Anayasa Mahkemesinin, anayasaya uygunluğun denetimi çerçevesinde, bir yasanın anayasaya uygun olduğuna hükmetmiş olmasının, aynı yasanın hükümlerine dayanılarak uygulamaya konulan bireysel işlemlere karşı Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmasına engel teşkil etmeyeceğini gözlemlemektedir. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi kanun hükmünde kararname ile alınan önlemlere ilişkin olarak kendisine sunulan binlerce başvuruyu incelemeye yetkili olup olmadığı konusunda henüz bir karar vermemiştir.

Anayasa Mahkemesine sunulmuş ve derdest olan bireysel başvuruların sonucuna ilişkin herhangi bir yoruma girmeksizin, Mahkeme, başvuru Akif Zihni'nin başvurusu ile ilgili olarak, bireysel başvuru yolu ve idari yargı yolunun başvuru için erişilmesi mümkün olmayan veya tüketilmesi gerekmeyen iç hukuk yolları olduğunun ispat edilemediğini belirtmektedir.

Mevcut davada, başvuru Akif Zihni'yi, belirtilen iç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğünden muaf kılan özel şartların mevcut olup olmadığı konusunda Mahkeme, başvuru ileri sürdüğü iddiaların başta Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru olmak üzere adi geçen iç hukuk yollarının etkililiğinden şüphe duymaya yeterli olmadığını belirtmiştir.

Mahkeme, Sözleşmenin 35. maddesinin 1. fıkrasına uygunluk açısından, Anayasa Mahkemesi üyelerinin tarafsızlığı hususunda duyduğu basit endişelerin, Başvurucuyu bu yargı organına bireysel başvuru yapma yükümlülüğünden muaf tutmayacağını belirtmiştir.

Dolayısıyla Mahkeme, Başvurucu Akif Zihni'yi Türk hukuk sisteminin öngördüğü iç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğünden muaf tutabilecek özel bir neden görmemektedir. Sözleşmenin kurduğu koruma mekanizmasının ikincil nitelikte olduğunu vurgulayarak, Mahkeme başvuru ileri sürdüğü mahkemelere bu koruma mekanizması içerisindeki temel rolü oynama fırsatını verecek bir girişimde bulunmadığı kanaatini taşımaktadır.

Sonuç olarak Mahkeme, başvuru Akif Zihni'nin başvurusunu iç hukuk yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle, Sözleşmenin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca reddetmiştir.

Karar, sadece Fransızca olarak yayımlanmıştır.

Bu basın bildirisi Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından kaleme alınmış olup, Mahkeme'yi bağlayıcı nitelikte değildir. Mahkeme tarafından verilen kararlar ve Mahkeme hakkında ek bilgiler www.echr.coe.int internet adresinden elde edilebilir. Mahkemenin basın açıklamalarına abone olmak için lütfen şu adrese üye olunuz: www.echr.coe.int/RSS/fr veya bizi Twitter'da takip ediniz [@ECHRpress](https://twitter.com/ECHRpress).

Basın iletişim bilgileri

echrpress@echr.coe.int | tel: +33 3 90 21 42 08

Inci Ertekin (tel: + 33 3 90 21 55 30)

Tracey Turner-Tretz (tel: + 33 3 88 41 35 30)

Denis Lambert (tel: + 33 3 90 21 41 09)
George Stafford (tel: + 33 3 90 21 41 71)

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 1950 tarihli Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ihlal edildiği iddiaları hakkında karar vermek üzere Avrupa Konseyi'ne üye devletler tarafından 1959 yılında kurulmuştur.